

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 4(38) 2024

УДК 81'243+37.016:504

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-4\(38\)-776-785](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-4(38)-776-785)

Чейпеш Іванна Василівна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов, ДВНЗ «Ужгородський національний університет», вул. Університетська, 14, м. Ужгород, 88005, <https://orcid.org/0000-0001-9225-8137>

Маляр Любов Василівна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи, ДВНЗ «Ужгородський національний університет», вул. Університетська, 14, м. Ужгород, 88005, <https://orcid.org/0000-0002-1589-7178>

Кухта Марія Іванівна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи, ДВНЗ «Ужгородський національний університет», вул. Університетська, 14, м. Ужгород, 88005, <https://orcid.org/0000-0001-7434-9983>

ЕКОЛОГІЧНА СКЛАДОВА ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ЗМІСТ, МОТИВАЦІЯ ВПРОВАДЖЕННЯ, МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Анотація. В статті розкрито роль екологічної складової іншомовної підготовки здобувачів вищої професійної освіти в процесі формування іншомовної комунікативної культури, що зумовлюється динамікою розуміння поняття «екологічна культура особистості» в сучасному міждисциплінарному науковому дискурсі. Зокрема: проаналізовано зміст базового поняття дослідження, умотивовано його впровадження в сучасному науковому дискурсі та освітній практиці, розкрито механізми впровадження в педагогічний процес з іноземної мови закладів вищої освіти.

В змісті реалізації завдань Нової української школи та реформування національної системи освіти в цілому виокремлено актуальні напрями дослідження екологізації освітнього середовища в наукових розвідках українських учених: екологічна безпека, освіта екологічно безпечного інформаційного суспільства, формування безпечного освітнього середовища, розвиток екологічної компетентності здобувачів освіти та ін.

Доведена змістова трансформація означеного поняття від вузького розуміння як збереження природи, до більш широкого – збереження самої людини в обшарах природи, її самоцінності та психічного й фізичного здоров'я, що реалізується в сучасному освітньому середовищі через формування екологічної та здоров'язберезувальної компетентностей.

На основі аналізу наукових джерел та навчальної літератури з курсу «Екологія людини» умотивовано інтеграцію двох базових компетентностей: «мовленнєвої» та «екологічної грамотності й здорового життя» у формуванні іншомовної комунікативної культури здобувачів вищої професійної освіти в процесі вивчення іноземних мов.

Екологічну компетентність здобувачів освіти розглянуто крізь призму життєвого вибору особистості, її самовизначення у взаємопов'язаних сферах пізнання й практичної діяльності: людина – природа – здоров'я – праця – сім'я – ноосфера. В цьому контексті розкрито зарубіжний досвід здоров'язбережувальних екологічних теорій і практики.

Обґрунтовано світоглядну спрямованість екологізації освітнього середовища здобувачів освіти різних рівнів і доведено, що світоглядні установки, які закладаються в освітньому процесі, в тому числі з іноземних мов, визначають успішність соціалізації особистості і творення власної життєвої моделі.

Ключові слова: вища освіта, здобувач вищої освіти, іншомовна освіта, іншомовна культура, екологічна культура, професійна підготовка, освітня програма, зарубіжний досвід.

Cheypesh Ivanna Vasylivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Foreign Languages, Uzhhorod National University, St. University, 14, Uzhgorod, 88005, <https://orcid.org/0000-0001-9225-8137>

Malyar Lyubov Vasylivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of General Pedagogy and Higher School Pedagogy, Uzhhorod National University, 14 University St., Uzhgorod, 88005, <https://orcid.org/0000-0002-1589-7178>

Kukhta Vasyl Vasyliovych doctor of philosophy, translator, St. F. Tihogo, 15, Uzhgorod, 88005, <https://orcid.org/0000-0002-8690-5331>

Kukhta Maria Ivanivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of General Pedagogy and Higher School Pedagogy, Uzhhorod National University, 14 University St., Uzhgorod, 88005, <https://orcid.org/0000-0001-7434-9983>

THE ENVIRONMENTAL COMPONENT OF ANOTHER LANGUAGE TRAINING OF STUDENTS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS: CONTENT, IMPLEMENTATION MOTIVATION, IMPLEMENTATION MECHANISMS

Abstract. The article reveals the role of the ecological component of foreign language training of students of higher professional education in the process of

formation of foreign language communicative culture, which is determined by the dynamics of understanding the concept of "ecological personality culture" in the modern interdisciplinary scientific discourse. In particular: the content of the basic concept of research is analyzed, its implementation in modern scientific discourse and educational practice is motivated, the mechanisms of implementation in the pedagogical process of foreign languages in higher education institutions are disclosed.

In the context of the implementation of the tasks of the New Ukrainian School and the reform of the national education system as a whole, the current directions of research into the environmentalization of the educational environment in the scientific research of Ukrainian scientists are highlighted: environmental safety, education of an ecologically safe information society, the formation of a safe educational environment, the development of environmental competence of education seekers, etc.

The meaningful transformation of the defined concept from a narrow understanding as nature conservation to a broader one - the preservation of the person himself in the expanses of nature, his self-worth and mental and physical health, which is realized in the modern educational environment through the formation of ecological and health-preserving competencies, is proven.

Based on the analysis of scientific sources and educational literature from the course "Human Ecology", the integration of two basic competencies: "speech" and "environmental literacy and healthy life" in the formation of foreign language communicative culture of students of higher professional education in the process of learning foreign languages is motivated.

The ecological competence of the students of education is examined through the prism of the life choice of the individual, his self-determination in the interconnected spheres of knowledge and practical activity: man - nature - health - work - family - noosphere. In this context, the foreign experience of health-preserving environmental theories and practices is disclosed.

The worldview orientation of the environmentalization of the educational environment of students of various levels is substantiated and it is proved that the worldview attitudes that are laid down in the educational process, including foreign languages, determine the success of the socialization of the individual and the creation of one's own life model.

Keywords: higher education, student of higher education, foreign language education, foreign culture, environmental culture, professional training, educational program, foreign experience.

Постановка проблеми. Іншомовна комунікативна культура – це вагомий критерій якості професійної підготовки здобувачів вищої освіти, що забезпечує конкурентоспроможність майбутніх фахівців різних сфер життєдіяльності на європейському і світовому ринках праці. В структурі

іншомовної культури на сьогоднішній день чільне місце посідає екологічна складова, оскільки термінологія екологічної сфери постійно поповнюється еконеологізмами та збагачується несподіваними соціолінгвальними параметрами їх існування і доцільного використання в різних мовах. Передусім це зумовлюється динамікою розуміння змісту поняття «екологічна культура» в сучасному міждисциплінарному науковому дискурсі: від вузького сприйняття в значенні збереження природи, до більш широкого – в сенсі збереження самої людини в обширах природи, її самоцінності та психічного й фізичного здоров'я.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти проблеми екологічної культури, освіти та виховання досліджені в працях сучасних українських учених:

- екологічна безпека (О. Бугаєв);
- освіта екобезпечного інформаційного суспільства (Т. Саєнко);
- формування безпечного освітнього середовища (Д. Князькіна, І.Подтикан);
- формування екологічної компетентності здобувачів освіти в процесі професійної підготовки в закладі вищої освіти (Т. Саєнко, О. Осипенко).

В нашій статті спираємося на наукові розвідки, які безпосередньо стосуються екологічної складової іншомовної освіти та процесу формування іншомовної комунікативної культури студентів закладів вищої освіти, і розкривають такі аспекти досліджуваної проблеми:

- методика навчання іноземних мов і культур (О. Бігич, Н. Бориско, Г. Борецька);
- формування мовленнєвої компетентності «екологічна грамотність і здорове життя» (Т. Дацька, О. Голик);
- екологічна освіта англійською мовою у вищій школі (Т. Дудар, Т. Саєнко, М. Радомська, А. Явнюк);
- лінгвокогнітивні особливості комунікації у сфері екології (І. Розмариця) тощо.

В аналізі досліджуваної теми чільне місце посідає навчальна література, зокрема сучасні підручники з курсу «Екологія людини» (Ю. Бойчук, В. Бровдій, М. Гончаренко, Т. Димань, І. Залеський, О. Злотін, М. Клименко, О. Микитюк та ін.), у яких феномен природи людини висвітлюється як інтегроване поняття з точки зору поєднання екологічних, біологічних, соціальних і філософських позицій. Окрім того, розкриваються екологічні проблеми, пов'язані з практичною діяльністю людини та її здоров'ям, і наголошується, що «людству насамперед необхідно знати основи екології людини як унікального біологічного виду, який поєднує у своїй природі біологічне й соціальне, а також вивчити особливості, закони й механізми взаємовідносин у системі «природа – суспільство» як стратегії майбутнього» [1, с. 53].

В умовах реформування національної системи освіти на особливу увагу заслугове низка емпіричних досліджень інтегрованого характеру з педагогіки

здоров'язбереження, спрямованих на вирішення проблеми формування безпечного освітнього простору, на які спираємося в даній публікації.

Мета статті полягає у визначенні змісту екологічної складової іншомовної комунікативної культури і педагогічних засобів його реалізації в професійній підготовці здобувачів вищої освіти як майбутніх фахівців.

Виклад основного матеріалу. Насамперед умотивуємо актуальність екологічної складової в іншомовній освіті студентів закладів вищої освіти. Понятійний апарат, або мова екологічної сфери суспільного життя обслуговує сьогодні цілу низку наук, не обмежуючи їх перелік винятково природничими чи технічними. Це узагальнення впливає з визначення терміну «екологія людини» як комплексної науки, що вивчає взаємовідносини людини і навколишнього середовища та сприяє збереженню і зміцненню здоров'я, розвитку фізичних та психічних можливостей людини» [2, с. 8].

При цьому фахівці-лінгвісти здійснюють постійний моніторинг і відзначають зростання кількості лексичних і фразеологічних одиниць, пов'язаних з екологією, що запозичені з англійської чи інших іноземних мов. Це пояснює підвищений інтерес до мови екологічної тематики «як одного із джерел поповнення словникового складу і потребує докладного дослідження в рамках сучасних наукових поглядів на природу і функції нової лексики» [3] і мотивує до збагачення активного словника студентів – майбутніх фахівців різних спеціальностей – професійною екологічною лексикою в процесі вивчення іноземних мов. Завдання доволі складне, бо, виходячи із сучасного наукового розуміння феномену людини з екологічних, біологічних, соціальних і філософських позицій українськими дослідниками, мова йде про засвоєння термінології комплексного характеру: «Розвиток ноосферного світогляду сприяє ідеї глобалізації освіти, процесу взаємодії національних систем навчання, універсалізації стандартів, характеристик і параметрів глобальної системи освіти. Це довгий і складний шлях, що вимагає розширення комунікацій, у тому числі програм обміну студентами, викладачами та науковцями й необхідність знання фахової англійської мови» [4, с. 65].

А. Левицький у цьому зв'язку наголошує на поглибленні методології іншомовної освіти з точки зору інтенсивності розвитку сучасної неології, тому що неологізми, з одного боку, номінують нові або ще не названі поняття, а з іншого – використовуються для заміни попередніх найменувань новими. Це зумовлюється різними чинниками: тенденцією до мовної економії, соціолінгвальним контекстом, уніфікацією номінативних моделей, виразнішого або точнішого найменування або з метою експресивно-стилістичного оновлення мовлення тощо [5].

Екологізація іншомовної освіти студентів як майбутніх фахівців зумовлена викликами сучасності, у контексті яких іншомовна комунікативна культура професійного мовлення в будь-якій сфері життєдіяльності розгля-

дається як спільний правовий механізм для вирішення нагальних проблем захисту навколишнього середовища і здоров'я людини, що не мають адміністративних кордонів. З огляду на це знання іноземних мов дозволяють здобувачам освіти долучитися до світового банку знань з означеної проблеми в контексті обраної сфери професійної діяльності. Тим більше, що становленню системи екологічної освіти і виховання в нашій країні сприяє діяльність різних міжнародних інституцій, проведення заходів екологічного спрямування, розробка офіційних документів, де визначаються провідні ідеї екологізації середовища життя й праці людини в контексті безпеки й здоров'язбереження та шляхи їх реалізації.

Варто додати, що екологічна освіта в контексті концепції сталого розвитку набуває статусу системотвірного чинника освіти, визначає її стратегічну мету та провідні напрями. При цьому загальноосвітні цілі безпосередньо екологічної освіти на сучасному етапі суспільного розвитку загалом пов'язані з визначенням духовних, теоретико-пізнавальних передумов і вирішенням екологічних проблем. Отже, екологія як галузь наукових знань здійснює значний вплив на систему освіти і виховання. Це позначається, перш за все, на переорієнтації цілей загальної середньої і фахової передвищої освіти, а також якості професійної підготовки і перепідготовки фахівців. Передбачається формування культури усвідомленого ставлення до навколишнього світу, людства і природи, розвиток ціннісних орієнтацій універсального загальнолюдського характеру на противагу традиційним, споживчим. Тому екологічні дисципліни стають частиною «глобального виховання» людини, формують її здатність усвідомлювати взаємозв'язок між індивідом, суспільством та природою у планетарному масштабі.

Зауважимо на відмінностях двох базових термінів: екологічної освіти та екологізації системи освіти. Незважаючи на взаємодоповнюваність, зазначені поняття характеризують різні явища, оскільки екологічна освіта спрямована на формування екологічної компетентності майбутніх фахівців-екологів, а екологізація системи освіти – на формування комплексу знань, умінь та навичок у здобувачів вищої освіти неекологічних спеціальностей, що дозволить їм «орієнтуватися в проблемі вирішення різноманітних екологічних проблем, зокрема екологічної безпеки» [6] в різних сферах життя й діяльності. Крім того, зазначимо, що екологічні проблеми торкаються сьогодні багатьох спеціальностей професійної підготовки в закладах вищої освіти, як традиційних, в контексті природничих наук, так і технічних та гуманітарних.

Отже, екологізація освіти не є механічним доповненням до загальної освіти, вона стає органічною частиною системи освіти загалом, а проблема екологізації освітнього середовища актуалізується для здобувачів освіти різних ступенів: від дошкільної до вищої. Адже світоглядні установки, що закладаються в період формування первинних уявлень людини про навколишній світ, в прикінцевому результаті визначають повноцінність її

активного включення в процес соціалізації на всіх етапах життя і забезпечують набуття такої важливої особистісної якості, як самодостатність [6].

Саме зазначений аспект залишався тривалий час поза увагою фахівців, і здобувач освіти був полишений сам на себе у творенні власного життєво значущого світу. Проте самостійні духовні пошуки не завжди успішні, оскільки життєва модель особистості, як стверджують дослідники, може реалізовуватися в кількох формах:

- а) як часткова (однобічна);
- б) як хибна;
- в) як цілісна.

Перша передбачає досягнення успіхів у певній сфері, залишаючи поза увагою інші сфери життя. Друга відбувається з порушенням суспільних норм – моральних чи правових. І тільки третя передбачає включення в життєдіяльність всього потенціалу можливостей індивіда та розвиток цілісної особистості, в чому й полягає основна місія сучасного закладу освіти і за що, без перебільшення, «бореться» прогресивна педагогічна теорія світу.

Варто наголосити й на виборі найбільш прийнятних комунікативних стратегій для формування цілісного духовного світу особистості. До них зазвичай відносять пояснювальну, оцінювальну, контрольну, організаційну та стратегію сприяння. В усіх стратегіях комунікативний дискурс педагога повинен викликати в суб'єктів освітнього процесу інтелектуальні почуття, сприяти створенню позитивного психологічного клімату освітнього середовища, стимулювати інтерес до знань, формувати позитивну мотивацію учіння і відчуття морального задоволення, впевненості у власних силах і подоланні труднощів [7, с. 252].

Для підтвердження наших міркувань використаємо сюжет психологічного роману знаменитого іспанського письменника, філософа і політичного діяча Мігеля де Унамуно-і-Хуго «Любов і педагогіка», що побачив світ у 1902 р. Головний герой твору, шанувальник новітньої педагогіки Авіто Карраскаль, прагне вирватися з тенет традиційних методів виховання і, завдяки застосуванню досягнень соціології та раціональній перебудові свого особистого простору й сімейного життя, створити з власного сина генія. Незважаючи на титанічні зусилля, експеримент не вдався, оскільки «звикши у вихованні апелювати до розуму і протиставляти його серцю, неможливо збагнути, що сягати глибин можливо не тільки розумом, але й волею, чуттями, плоттю та кров'ю, всією душею і всім тілом» [8, с. 252]. Принагідно зазначимо, що час видання цього художнього твору синхронізується із зародженням на зламі XIX і XX століть реформаторської педагогічної течії, що увійшла в історію під назвою «Нове виховання» й характеризується активними пошуками теоретиків і практиків раціональних підходів до освіти й гармонійного розвитку особистості. До їх числа доєднався й автор роману: глибина й безальтернативність авторських міркувань цього «непедагогічного»

твору, вражають, бо, хоча й метафорично, відображають беззаперечну кореляцію індивідуального становлення особистості дитини й природних законів буття, біологічного і соціального, генетично зумовлених і набутих якостей та рис характеру, які, на нашу думку, розкривають реальний зміст екологізації життєвого середовища людини, яка має розвиватися вільно, без тиску й примусу та відповідно до індивідуальних природних можливостей, задатків та власних інтересів. А найголовніше – без порушення особистих кордонів, в єдності з навколишнім середовищем.

Знання іноземних мов дозволяє здобувачам освіти долучатися до вивчення зарубіжного досвіду екологічної проблематики, що торкається різних сфер життєдіяльності. Особливу зацікавленість викликає питання здоров'язбереження і самозбереження в тих видах професійної діяльності, в яких, на перший погляд, загрози здоров'ю відсутні. В цьому контексті актуалізується проблема інфомедійної культури особистості щодо збереження психічного здоров'я, яка набуває важливого соціального значення, оскільки суспільні чинники інформаційних загроз для сучасної людини не зменшуються, а навпаки – загострюються. І те, як майбутнє покоління сприйматиме навколишній світ, закладається в інфомедійному просторі вже зараз і не в останню чергу залежить від комунікації з медіа [9]. Важливо долучати студентів педагогічних спеціальностей до міжнародних програм екологічного спрямування, однією з яких є «Healthy Schools», що розкриває суть концепції «здорового дизайну» освітнього середовища та популяризує здоровий спосіб життя.

В межах спеціальності 014 «Середня освіта» в ДВНЗ «Ужгородський національний університет» реалізується кілька освітньо-професійних програм екологічного спрямування для здобувачів першого і другого рівнів вищої освіти, зокрема: «Біологія та здоров'я людини», «Хімія. Екологія» [10].

Програма передбачає підготовку здобувачів вищої освіти до впровадження нових освітніх, педагогічних та інформаційних технологій в професійній діяльності. До прикладу, в процесі викладання навчальної дисципліни «Іноземна мова (англійська та німецька) за професійним спрямуванням» на біологічному факультеті за вказаними вище освітніми програмами в змісті навчального матеріалу передбачаємо ознайомлення студентів із зарубіжним досвідом реалізації ключових компетентностей, визначених концепцією Нової української школи, з-поміж яких і «екологічна грамотність та здорове життя», яка впроваджується наразі в навчальні програми шкільних дисциплін та освітні програми професійної підготовки у вищій школі в національній системі освіти в контексті реформування.

У зв'язку з тим, що професійна підготовка фахівців-біологів у ДВНЗ «Ужгородський національний університет» узгоджена з університетом Вітовта Великого (м. Каунас, Литовська Республіка) і передбачає видачу подвійних дипломів, значна увага на заняттях з іноземної мови (англійської)

відводиться саме біолого-природоохоронній тематиці та розвитку в здобувачів освіти відповідних компетентностей у процесі формування іншомовної комунікативної культури згідно з програмними результатами освітньо-професійної програми.

Слушною вважаємо пропозицію науковців Т. Дудар, М. Радомської, Т. Саєнко, А. Явнюк щодо переведення магістерських програм професійної підготовки здобувачів закладів вищої освіти на англійську мову викладання за прикладом цілої низки європейських країн [4].

Висновки. Аналіз екологічного аспекту як важливої складової іншомовної підготовки здобувачів вищої професійної освіти дозволяє говорити про те, що він одночасно є обов'язковим атрибутом сучасного освітнього середовища в цілому. В умовах реформування національної системи освіти активний термінологічний словник майбутніх фахівців різних сфер життєдіяльності збагачується низкою призабутих і нових понять: екологізація середовища, екологія дитинства, екологія діяльності, екологія мислення, саногенне мислення, екологія творчості тощо. Вони стають базовими для сучасних фахівців у формуванні екологічної компетентності крізь призму життєвого вибору особистості, її самовизначення у взаємопов'язаних сферах пізнання й практичної діяльності: людина – природа – здоров'я – праця – сім'я – ноосфера. Їх усвідомлення сприяє формуванню практичних умінь раціональної організації власного життєвого простору та його безпеки.

Література:

1. Микитюк О. М., Злотін О. З., Бровдій В. М. Екологія людини. 3-є вид., випр. і допов. Харків «ОВС», 2004. 254 с.
2. Гончаренко М. С., Бойчук Ю. Д. Екологія людини: 2-ге вид., випр. і допов. Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. 391 с.
3. Балюта Е. Г. Неологізми англійської мови сфери екології (теоретичні засади). URL: <https://studentam.net.ua/content/view/8585/97/>
4. Дудар Т., Саєнко Т., Радомська М., Явнюк А. Екологічна освіта англійською мовою у вищій школі. *Вища освіта України*. 2022. № 1 – 2. С. 64 – 68.
5. Левицький А. Е. Актуальні проблеми розвитку неології (на матеріалі сучасної англійської мови). *Вісник Житомирського державного університету*. 2005. Вип. 23. С. 16 – 21.
6. Ваколя З. М., Чейпеш І. В. Передумови становлення екологічної освіти і виховання в Україні. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 63. Т. 1. С. 9 – 14.
7. Кухта М. І. Комунікативні стратегії педагогічного дискурсу загальноосвітньої школи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота»*. Випуск 14. 2015. С. 105 – 107.
8. Унамуно Мігель де. Любов і педагогіка: Роман/У перекладі О. Маєвської; за ред. Б. Чуми; з післясловом О. Фешовця. Львів: видавництво «Астролябія», 2016. 256 с.
9. Чейпеш І. В. Іншомовна освіта студентів у контексті професійної підготовки. *Педагогічні інновації у фаховій освіті*. Випуск 12. Ужгород, 2022. С. 94 – 96.
10. Сайт УжНУ. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/15068>

References:

1. Mykytiuk, O. M., Zlotin, O. Z., & Brovdii, V. M. (2004). *Ekolohiia liudyiny [Human ecology]*. (3rd ed., corrected and supplemented). Kharkiv: OVS [in Ukrainian].

2. Honcharenko, M. S., & Boichuk, Yu. D. (2008). *Ekolohiia liudyny [Human ecology]*. (2nd ed., corrected and supplemented). Sumy: VTD "University book" [in Ukrainian].
3. Baliuta, E. H. Neolohizmy anhliiskoi movy sfery ekolohii (teoretychni zasady) [Neologisms of the English language in the field of ecology (theoretical foundations)]. Retrieved from <https://studentam.net.ua/content/view/8585/97/> [in Ukrainian].
4. Dudar, T., Saienko, T., Radomska, M., & Yavniuk, A. (2022). Ekolohichna osvita anhliiskoiu movoiu u vyshchii shkoli [Environmental education in English in higher education]. *Vyshcha osvita Ukrainy – Higher education of Ukraine*, 1–2, 64–68 [in Ukrainian].
5. Levytskyi, A. E. (2005). Aktualni problemy rozvytku neolohii (na materialii suchasnoi anhliiskoi movy) [Actual problems of the development of neology (based on the material of the modern English language)]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu – Bulletin of Zhytomyr State University*, 23, 16–21 [in Ukrainian].
6. Vakolia, Z. M., & Cheipesh, I. V. (2023). Peredumovy stanovlennia ekolohichnoi osvity i vykhovannia v Ukraini [Prerequisites for the development of environmental education and upbringing in Ukraine]. *Innovatsiina pedahohika – Innovative pedagogy*, 63, 1, 9–14 [in Ukrainian].
7. Kukhta, M. I. (2015). Komunikatyvni stratehii pedahohichnoho dyskursu zahalnoosvitnoi shkoly [Communicative strategies of the pedagogical discourse of the secondary school]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia «Pedahohika. Sotsialna robota» – Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series "Pedagogy. Social work"*, 14, 105–107 [in Ukrainian].
8. Unamuno Mihel de; Maievska, O. (Trans.); Chuma, B. (Ed.) 2016. *Liubov i pedahohika [Love and pedagogy]*. Lviv: "Astrolabia" publishing house [in Ukrainian].
9. Cheipesh, I. V. (2022). Inshomovna osvita studentiv u konteksti profesiinnoi pidhotovky [Foreign language education of students in the context of professional training]. *Pedahohichni innovatsii u fakhovii osviti – Pedagogical innovations in vocational education*, 12, 94–96 [in Ukrainian].
10. Uzhhorodskyi natsionalnyi universytet. Info-tsentr. Osvitni prohramy [Uzhhorod National University. Info center. Educational programs]. Retrieved from <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/15068> [in Ukrainian].